

ASIGURAREA DEPOZITELOR: ACTUALITATE ȘI PERSPECTIVĂ

Victoria DOGOTARI, asistent universitar, USB,
Catedra Finanțe și Contabilitate

Deposits of the population play the important role in development of bank. Now it is very complex to find steady bank, which not became a bankrot. To avoid loss of monetary contributions the state should take necessary measures for their insurance. The problem of insurance of contributions to be on the first place in the financial policy of bank and its decision in many respects depends on policy the main financial institutions of the country.

In Republic Moldova in a problem of insurance of monetary contributions is engaged National Bank of Moldova with assistance of a legislature. So, the law on insurance of contributions which in many respects has solved a problem of investors but thus commercial banks not in delight from this law has been passed.

Practic în toate țările lumii populația constituie sursa principală a resurselor financiare pentru sistemul bancar și Republica Moldova nu face excepție.

Una din principalele funcții ale băncilor moderne constă în constituirea și utilizarea depozitelor bancare. Păstrarea disponibilităților bănești ale clienților reprezintă funcția primordială a băncilor, caracterizată printr-o relație specială dintre persoanele fizice și juridice, pe de o parte, și bănci, pe de altă parte. [1, p.86]

Respectiva relație prevede că persoana cedează unele atribuții de administrare a averii sale sau încredințează efectuarea operațiunilor legate de gestiunea disponibilităților monetare a băncii, păstrându-și dreptul de dispoziție asupra sumelor aflate la păstrare în banca comercială.

Pe de o parte, din atribuția ce și-a asumat-o de a păstra disponibilitățile clienților, băncile au cheltuieli importante la achitarea dobânzilor bonificate și alte cheltuieli administrative, pe de altă parte, băncile acumulează un sold minim permanent de mijloace bănești, ce pot fi folosite în procesul creditării, investițiilor de către bănci.

Depozitul bancar constituie mijloacele bănești încredințate unei bănci spre păstrare, fără specificarea unui termen sau până la un termen anumit fixat, deponentul având dreptul să-și retragă conform termenului stabilit mijloacele bănești cu o dobândă stabilită. [2, p.158]

Băncile care tind spre o dezvoltare rapidă prin creșterea depozitelor trebuie să ia în considerare factorii esențiali în creșterea depozitelor, factori care pot fi controlați (efectul de promovare, serviciile oferite, dobânzile bonificate) și factori care nu pot fi controlați, de natură economică.

În scopul atragerii depozitelor, băncile fac apel la servicii de marketing, la bonificarea unor dobânzi promițătoare și la oferta certificatelor de depozit și de economii.

Astăzi practica bancară folosește diverse conturi de depozitare și numărul acestora este în creștere continuă. Procesul dat este influențat de dorința băncilor de a satisface cerințele clienților și de a atrage economiile lor în conturile băncii.

Cea mai mare pondere le revine mijloacelor acumulate în conturile de depozit. În majoritatea țărilor conturile de depozit sunt clasificate după următoarele criterii:

- a) timpul depozitării până la momentul retragerii resurselor;
- b) categoria deponentilor;
- c) categoria valutei în care se deschide contul de depozit;
- d) modul de calculare și de achitare a dobânzii. [3, p.47]

Piața depozitelor bancare se referă la acele piețe unde predomină un singur jucător dominant.

În Republica Moldova acești jucători sînt BC „MoldovaAgroindbank” SA și „Banca de Economii” SA care au cele mai multe filiale și un avantaj comparativ cu alți participanți ai pieței depozitelor.

După criza din toamna anului 1998 întrebarea asigurării depozitelor a devenit destul de actuală și soluționarea ei a constituit un punct principal pentru tot sistemul bancar.

Problema construirii mecanismului de asigurare ca mijloc de reducere a pierderilor comunității din falimentarea băncilor rămâne a una de bază și necesită o soluționare rapidă.

După părerea noastră, modalitatea de asigurarea a depozitelor bancare trebuie să se bazeze pe următoarele momente:

1) asigurarea depozitelor ar trebui să fie obligatorie pentru toate băncile comerciale, indiferent de starea lor financiară. Participarea obligatorie va asigura repartizarea riscului în cadrul sectorului bancar;

2) fondul de asigurare a depozitelor bancare trebuie să fie gestionat de către stat, deoarece în condițiile unei crize financiare puternice anume statului îi revine rolul primordial în însă-nătoșirea financiară a economiei. gestiunea comună cu sectorul privat este posibilă doar în perspectivă;

3) participarea la fondul de asigurare de stat trebuie să devină obligatorie pentru a primi autorizația de la Banca Națională a Moldovei (în continuare BNM) de a atrage mijloace bănești de la persoane fizice;

4) obiectele asigurării în prim plan trebuie să fie depozitele persoanele fizice, iar pe viitor și depozitele persoanelor juridice;

5) în obiectul asigurării ar trebui incluse depozitele în valută străină ale rezidenților, ceea ce ar împiedica plecarea mijloacelor valutare peste hotare;

6) determinarea mărimii plăților de asigurare trebuie să fie diferențiată în dependență de nivelul riscului băncii concrete. În acest scop e necesară elaborarea sistemului de evaluare a riscului de asigurare pentru efectuarea diferențiată a plăților de asigurare, plătite de bănci cu poziție financiară diferită;

7) fondul de stat de asigurare în colaborare cu BNM din punctul nostru de vedere trebuie să posede dreptul la elaborarea măsurilor concrete de redresare financiară a băncilor comerciale. Aceasta este legat de faptul că fondul de asigurare trebuie să analizeze situația financiară a băncilor comerciale și controlul asupra activității lor. efectuarea acestor măsuri este necesară în scopul asigurării mijloacelor deponenților, plății eficiente a primelor de asigurare și rambursării la timp a resurselor financiare în cazul falimentării băncii;

8) participarea BNM în fond trebuie să se manifeste prin posibilitatea deschiderii liniei de creditare în cazul insuficienței mijloacelor bănești;

9) forma de proprietate a fondului trebuie să fie mixtă. Fondatori ai fondului trebuie să fie BNM, băncile comerciale și alte organizații financiare.

Conducerea îmbinată a sistemului de asigurare a depozitelor în Republica Moldova ar asigura direct protecția deponenților (când deponentul în cazul falimentării băncii primește din fond o anumită sumă în limitele sumei asigurate) și indirect, băncile comerciale care se confruntă cu criza de mijloace bănești.

Din acest punct de vedere e necesar de a propune nu asigurarea deponenților ci asigurarea băncilor comerciale cu deponenții săi, adică o astfel de protecție eficientă presupune o bună realizare atât a funcției de asigurare cât și a funcției de control și urmărire a situației financiare a băncii comerciale.

Necătînd la dificultățile în găsirea surselor inițiale de formare a capitalului fondului și motivarea slabă pentru intrarea băncilor comerciale în sistemul de asigurare, adoptarea principiilor de formare a sistemului de asigurare a depozitelor va avea o influență psihologică pozitivă asupra deținătorilor de mijloace bănești și instituțiilor financiare, va crește gradul de încredere în sistemul bancar, se va majora cota resurselor atrase în băncile comerciale.

Pentru a crea un sistem eficient de asigurare a depozitelor în Republica Moldova mai favorabil din punct de vedere al dezvoltării economice, sociale și politice va fi preluarea sistemului de asigurare din țările Europei de Est (Bulgaria, Polonia, România, Ungaria ș.a.). Problema asigurării deponenților în aceste state are multe în comun cu cele ale Republicii Moldova.

Trecerea la economia de piață în aceste state a presupus efectuarea reformei în sistemul bancar:

- crearea sistemului bancar din două niveluri;
- inițierea băncilor ca instituții financiare independente.

Toate acestea au dus la necesitatea formării unei noi sisteme de asigurare a depozitelor, responsabilitatea pentru integrarea cărora trebuie să o ia statul în personalitatea BNM și a băncilor comerciale.

De exemplu, în Ungaria a fost adoptată legea cu privire la fondul de stat de asigurare a depozitelor, fondul este creat și funcționează fiind condus de stat și finanțat de organizațiile nestatale, activitatea fondului este scutită de impozitare. [4, p.55]

În funcțiile fondului intră nu numai primirea plăților de asigurare și plata primelor de asigurare, dar și dreptul de a lua măsuri de prevenire a falimentării instituției financiare. În afară de aceasta, politica fondului este orientată asupra asigurării intereselor deponenților și a băncilor mici și mijlocii. Obiectul asigurării îl constituie depozitele atât a persoanelor fizice cât și a celor juridice.

La constituirea mecanismului de primirea a plăților de asigurare și elaborare a sistemului de monitorizare a situației financiare a băncii e necesar de a prelua experiența SUA.

Funcțiile corporației federale de asigurare a depozitelor SUA (FDIC) sînt foarte largi. Ea nu numai colectează depunerile inițiale și efectuează plăți compensatorii, dar și monitorizează situația financiară a instituțiilor de creditare, organizând și măsuri de îmbunătățire a situației. Aceasta face sistemul de asigurare a depozitelor destul de eficient. [5, p.5-6]

În SUA în anii 80 ai secolului trecut a fost elaborat modelul GMS Growth – Monitoring System, aplicată cu succes în FDIC cu scopul de a depista procesele ce duc la insolvabilitatea băncilor la etapa inițială de apariție a lor.

Acest model este bazată pe faptul că creșterea rapidă a activelor bancare poate duce la concentrarea depunerilor cu un nivel de risc majorat și reducerii calității gestiunii băncii.

Băncile care sînt caracterizate de GMS ca „rapid crescânde”, constituie un obiect al atenției suplimentare din parte FDIC. Modelul utilizează cinci indicatori:

- creșterea activelor;
- creșterea portofoliului de credite;
- cota depunerilor creditoare și depunerilor în hârtii de valoare cu termen mai mare de 5 ani în componența activelor;
- cota datoriilor instabile în total pasiv;
- capitalizarea bilanțului. [4, p.55-57]

Respectiv, se calculează timpul de creștere a ultimilor trei indicatori, iar apoi raporturile procentuale se compară cu indicii medii din cadrul sistemului bancar. În total în dependență de mărimea bilanțului, amplasarea și numărul filialelor băncii se identifică 25 de grupe. Datele raporturilor se evaluează după criteriile corespunzătoare și alcătuiesc nota finală a GMS. [5, p.6]

Indicatorii riscului elaborați de corporația federală de asigurare a depozitelor SUA sînt caracterizați în tabelul 1.

Sistemul dat de indicatori va permite micșorarea nivelului de risc al operațiunilor de creditare din parte instituțiilor de creditare și majorarea nivelului de siguranță a depozitelor.

Problema garantării depunerilor bănești ale populației a fost actuală pe parcursul ultimilor ani. Or, nu este un secret că zeci și chiar sute de mii de cetățeni au avut de suferit de pe urma falimentului mai multor bănci, cum ar fi: „Basarabiabank”, „Întreprizbanca”, „Oguzbank”, „Guinea”, „Bancosind”, etc. De nenumărate ori, deponenții înșelați au organizat acțiuni de protest în fața Președenției, Guvernului, să li se facă dreptate, dar, de fiecare dată se alegeau doar cu promisiuni. [6, p.28 - 29]

La concret, chestiunea în cauză a început să fie discutată doar în ultimii doi ani, primul semnal precum că, în sfârșit, carul s-a urnit din loc fiind dat de guvernatorul BNM o dată cu reconfirmarea sa în funcție pentru un nou mandat de șapte ani.

Vicespeakerul Parlamentului a înaintat oficial un proiect cu privire la garantarea depozitelor persoanelor fizice, respectiv, care a fost elaborat în urma consultărilor cu reprezentanții diferitelor bănci și avizat pozitiv de Banca Mondială și Fondul Monetar Internațional, având drept scop restabilirea încrederii oamenilor în sistemul bancar.

Tabelul 1

Indicatorii riscului și caracteristica lor elaborată de FDIC	
Indicatori	Caracteristica indicatorilor
Raportul creditelor la active	Indicatorul riscului de creditare – cu cât e mai mare raportul, cu atât e mai mare riscul insolvabilității debitorilor
Cota depozitelor care este mai mare de 100000 dolari în totalul obligațiunilor	Indicatorul instabilității bazei resurselor financiare a băncii – cu cât e mai mare suma depozitelor foarte mari (neasigurate de corporația federală de asigurare a depozitelor), cu atât este mai instabilă banca
Raportul profitului la active	Indicatorul profitabilității – valoarea redusă a acestui indicator poate impulsiunea conducerea băncii la efectuarea operațiunilor cu un grad ridicat de risc și profitabilitate, valoarea mare poate indica la investiții efectuate anterior cu un nivel majorat de risc
Creșterea activelor în dependență de anul precedent	Acest indicator poate indica la o expansiune excesivă
Creșterea creditelor în dependență de anul precedent	Acest indicator poate indica la o expansiune excesivă și pierderea lichidității
Cota cheltuielilor operaționale în totalul cheltuielilor	Indicatorul reflectă nivelul controlului conducerii asupra cheltuielilor băncii
Salariul mediu	Indicatorul reflectă nivelul controlului conducerii asupra cheltuielilor băncii
Raportul sumei procentelor primite și plăților de leasing la suma creditelor oferite	Venitul mediu al operațiunilor de leasing a băncii – valoarea ridicată indică despre riscul de creditare înalt
Raportul sumei creditelor rambursate și procentelor la suma totală a creditelor oferite	Indicatorul rambursabilității creditelor – valoarea ridicată a acestui indicator arată că banca promovează o politică creditară stabilă și bine chibzuită. Cu toate acestea cota ridicată a procentelor primite poate indica la operațiuni cu un risc de creditare excesiv

Proiectul prevedea că în Republica Moldova va fi creat un Fond de garantare a depozitelor în sistemul bancar, ce va activa cu statut de persoană juridică publică autonomă cu sediul în municipiul Chișinău.

Bugetul fondului va fi constituit din taxe obligatorii anuale, contribuții inițiale, trimestriale și speciale ale băncilor, împrumuturi, venituri din lichidarea creanțelor sale, donații, ajutoare, penalități pentru întârzierea plăților. Toate băncile comerciale din Republica Moldova autorizate de către BNM vor fi obligate să participe la formarea bugetului fondului.

Astfel, fiecare bancă va trebui să achite, în decurs de 90 zile calendaristice de la data admiterii ei la formarea resurselor fondului, o contribuție inițială în mărime de 1% din suma totală a depozitelor garantate înregistrate la bilanțul băncii în trimestrul anterior, ele vor plăti o taxă obligatorie anuală, care va fi stabilită de Consiliul de administrație al fondului la planificarea bugetului pentru anul viitor și o contribuție trimestrială în valoare de 0,25% din suma totală a depozitelor garantate. Toate cele trei plăți enumerate mai sus vor fi considerate drept sume ce nu constituie o bază impozabilă.

Acest proiect a fost analizat într-o perioadă așa numită „Time – out” până la 1 iulie 2003, deoarece, multe bănci erau nemulțămite fiindcă proiectul mai conținea și prevederi nefavorabile cum ar fi: dreptul fondului de a încasa de sine stătător, din contul băncii, contribuțiile neplătite de către aceștia la timp, nerestituirea contribuțiilor băncii în cazul lichidării sau reorganizării acesteia, accesul Consiliului de administrație al fondului la informații ce constituie un secret comercial al băncilor etc.

Consiliul Uniunii Europene din 30 mai 1994 prevedea necesitatea stabilirii unui plafon concret de garantare a depozitelor, care să acopere cea mai mare parte a deponenților mici. În Republica Moldova s-a propus stabilirea plafonului de 4500 de lei ca urmare a unei analize efectuate la situația din 30.12.2002. atunci s-a constatat că 97,3% din numărul total de deponenți – persoane fizice dețin depozite mai mici decât (sau egal) 4500 de lei.

Deși s-a adoptat Legea cu privire la garantarea depunerilor bănești ale persoanelor fizice în sistemul bancar al Republicii Moldova, aceasta nu înseamnă că statul a identificat varianta de compromis ce ar satisface atât deponenții cât și băncile. În situația creată, deponenții vor fi nevoiți să se mulțumească cu faptul că le vor fi garantate doar 4500 de lei (s-a propus ca această sumă să fie de minim 8000 lei), iar băncile – că au reușit să câștige răgaz până la 1 iulie 2004, adică un „Time out” până la 1 iulie 2004. Anume această dată a fost fixată drept ziua când Legea cu privire la garantarea depunerilor bănești ale persoanelor fizice în sistemul bancar a intrat în vigoare.

După numeroase discuții s-a ajuns la concluzie că prevederile din proiect s-au lăsat neschimbate. Anterior, mai multe bănci s-au pronunțat contra prevederilor respective, considerând că mai rațional ar fi dacă fiecare bancă și-ar asigura deponenții din propriul fond de garantare, dar nu din unul comun. [7, p.10 - 11]

Cu alte cuvinte, băncile autohtone nu sînt prea tentate de ideea că ar trebui să plătească din banii lor pentru greșelile altor bănci ce nu vor reuși să reziste concurenței pe piață și vor falimenta.

În concluzie putem propune repartizarea sumei pentru fondul de asigurare în raport cu numărul deponenților sau cu suma depozitelor acceptate de la persoanele fizice și juridice și neadmiterea compensărilor reciproce.

Propunerea dată ar trebui să fie susținută din parte statului prin subvenții acordate băncilor comerciale și facilități în ceea ce privește impozitarea.

BIBLIOGRAFIE

1. Dicov, I. *Asigurarea depozitelor – condiție necesară a fiabilității băncii*. In: *Economica* nr. 1 (18), p.86.
2. Grigoriță, C. *Activitatea bancară*. Chișinău: Cartier, 2004. 455 p.
3. Rădăuț, R. *Management bancar*. Vol. II. București: Institutul bancar Român, 2002. 225 p.
4. Казимагомедов, А. *Защита и страхование депозитов* In: *Финансовый бизнес*, 1999, nr 11, с.55-57.
5. Карпов, М. Т. *Вкладчики возвращаются в банки*. In: *Сегодня*, 2000. nr. 21, с. 4-6.
6. Berezedean, V. *Statul garantează: deponenții pot dormi liniștiți!?* In: *Profit*, nr.9, 2003, p. 28-29.
7. Berezedean, V. *Bani garantați: Time-out pînă la 1 iulie*. In: *Profit*, nr 1-2, 2004, p.10-11.